विन्यासरूपोच्चारणाभावरूपा। २विधवायां ३रात्रे ५यन्त्रो च यन्त्र॰ ६पाठविच्छेदे मेदि॰। ७निकारे ८विष्णौ हेमच॰। ९वाद्यान्तरप्रबन्धभेदे सङ्गीतदा॰। बहु+परिमाणे-इति। १॰बहुपरिमाणे त्रि॰ ब॰व॰।

यतिचान्द्रायण न॰ यतिनेव कर्त्तव्यं चान्द्रायणं व्रतभेदः। "अष्टावष्टौ समश्नीयात् पिण्डान् मध्यन्दिने यतिः। नियताशी रुचिरात्मा यतिचान्द्रायणं चरन्" मनूक्ते व्रतभेदे।

यतिन् पु॰ यम-भावे क्त यतं यमनं यतमनेन इनि। १यमनाविनि परिव्राजके अमरः। २विधवायां स्त्री ङीप् यन्त्रर॰। [यन्त्रर॰।

यतु(तू)का स्त्री यत-उक अत वा। जिनपत्रिकायाम्

यत्न पु॰यत-भावे नङ्। १चायासे २उद्योगे वैशेषिकोक्ते प्रवृत्तिनिवृत्तिजीवनयोनिरूपत्रैविध्यापन्ने २शुभभेदे च। स च आत्मगुणः इति नैयायिकादयः चित्तगुण इति सांख्यवेदान्तिकाः।

यत्र अव्य॰ यद्+त्रल। यस्मिन्नर्थे।

यत्र यद्बोधने वा चु॰उभ॰पक्षे ण्या॰पर॰सक॰ सेट् इदित्। यन्त्रयति ते यन्त्रति अयन्त्रत् त अयन्त्रीत्।

यथा अव्य॰ यद्+प्रकारे थाल्। १येन प्रकारेणेत्यर्थे २यादृशे ३योग्यतायाम् ४आनुरूप्ये ५पदार्थानतिवृत्तौ च त्रि॰कौ॰।

यथाकाम अव्य॰ कामस्यानतिक्रम्य अव्ययी॰। १स्वाभिलाषे २यथेष्टतायाम्। [स्वेच्छाचारिणि जने स्त्रियां ङीप्।

यथाकामिन् त्रि॰ यथाकामं स्वाभिलाषमनुसृत्य इनि।

यथाक्रम अव्य॰ क्रमस्य आनुरूप्यं तस्यानतिक्रमो वा अव्ययी॰। १क्रमानुरूप्ये २क्रमानतिक्रमे च।

यथाजात त्रि॰ जातं समयविशेषमनतिक्रम्य यथाजातं तद्वत्। १मूर्खे अमरः। २नीचे जटा॰।

यथातथ अव्य॰ तथानतिक्रम्य अनतिवृत्तौ अव्ययी॰। आयार्थे यस्य वस्तुनो यद्रूपं अविपरीतं तथारूपभावे धारा॰ यथायथमनन्तरार्थे।

यथार्थ अव्य॰ अर्थमनतिक्रम्य अव्ययी॰। १सत्यतायाम् अर्थस्याभिधाने यथारूपे। अर्थं आद्यच्। २सत्ये त्रि॰।

यथार्ह अव्य॰ अर्हं योग्यतामनतिक्रम्य अव्ययी॰। १यथायोग्यत्वे ततः अर्थं आद्यच्। २सत्यभूते पदार्थे त्रि॰।

यथार्हवर्ण पु॰ यथार्हं यथायोग्यं वर्णयति वर्ण-अण्। चारे अमरः। [२यथाश्रुतसारे।

यथाश्रुति अव्य॰ श्रुतेरानुरूप्यम् अव्ययी॰। १श्रुतेरानुरूप्ये

यथाशास्त्र अव्य॰ शास्त्रस्यानुरूप्यम् अनतिक्रमो वा अव्ययी॰। १शास्त्रानुसारे २शास्त्रानतिक्रमे च।

यथास्थित अव्य॰यथा येन रूपेण स्थातुं योग्यं तथास्थितम् योग्यतायाम् अव्ययी॰।१सत्यतायाम् हेमच॰अर्थं आद्यच्। २सत्ये त्रि॰। [आद्यच्। २यथार्थे त्रि॰अमरः।

यथास्व अव्य॰ स्वस्यानतिक्रमः अव्ययी॰।१यथार्थे। अर्थं

यथेप्सित अव्य॰ ईप्सितस्यानतिक्रमः अव्ययी॰। १स्वाभिलाषे अमरः। अर्थं आद्यच्। २यथाभीष्टे त्रि॰ यथेष्टमध्यम।

यथोचित अव्य॰ उचितस्यानतिक्रमः अव्ययी॰। १औचित्ये अमरः। अर्थं आद्यच्। २उचिते त्रि॰।

यद् त्रि॰यज्-अदि डिच्। (ये)।इत्येवं बुद्धिविशेषविषये। अस्य उक्तार्थे सर्वनामता। अयञ्च शब्दः तच्छब्दार्थनित्यापेक्षी उत्तरवाक्यस्तु न तदपेक्षी इति काव्यप्र॰, यत्तच्छब्दयोरन्वये च न समानविभक्तेस्तन्नतेत्याकरे स्थितम्। २यत्कादित्यर्थे अव्य॰। ३गर्हायाम् ४अवधृतौ च मेदि॰।

यदा अव्य॰ यद्+काले दाच्। यस्मिन् काले इत्यर्थे।

यदि अव्य॰ यद्+चिच्-इन् चिलोपः। १एकान्तरे अमरः। २सम्भावनायाम् ३गर्हायां ४विकल्पे च मेदि॰।

यदु पु॰ ययातिरूपतेः ज्येष्ठपुत्रे यस्य वंशे श्रीकृष्णावतारः। तस्य गोत्रापत्यमच् बहुषु तस्य लुक्। २यदुवंशे ३दर्भार्हदेशे च ब॰व॰ हेमच॰। [यदुपत्यादयोऽप्यत्र।

यदुनाथ पु॰ यदूनां नाथो रक्षकत्वात्। श्रीकृष्णे हेमच॰।

यदृच्छा स्त्री यद्+कच्छ-अ-टाप्। १स्वातन्त्र्ये, २स्वैरतायाम् अमरः। "यदृच्छायाभिसन्तुष्टः" इति गीता।

यदृच्छाशब्द पु॰ जात्याद्यवाचके डित्थादिसंज्ञाशब्दे "असम्भादवतः कश्चिदर्थं जातिक्रियागुणैः। यदृच्छाशब्दवत् पुंसःसंज्ञायै जन्म केवलम्" साहः।

यद्युवा अव्य॰ यदि च उ च वा च इ॰। यद्यर्थे एकान्तरद्योतने "यद्युवाक्यतरवत्प्रारब्धे पशुनैव" इति "यद्युवाभयं चिकीर्षेदिति" च लोभिकः।

यद्वा अव्य॰ यत्र वा च इ॰। १एकान्तरे "यद्वाप्युदययोग्यता" भर्तृहरिः २मुखी संचिप्रवा॰। [२संयमकुम्भे त्रि॰हेमच॰

यन्तृ पु॰ यम-तृच्। १सारथौ २हस्तिपके च अमरः।

यन्त्र न॰ यन्त्रि-अच्। १संयमने तन्त्रोक्ते देवाद्यधिष्ठाने २चक्रभेदे ३औषधपाकार्थपात्रभेदे, ज्योतिश्चक्राद्यवेक्षणसाधने ४पदार्थभेदे, ५स्वल्पधारारेर्दीर्घवेधकादौ (तरविन्) (भमर) पदार्थे। ६अन्धारेः अपघसाधने पदार्थे अग्निवन्तम् (वामान भक्षक)।